

Zkoumání ega a zkoumání světa

Když naprosto důkladně prozkoumáme ego, spatříme, že je jen *brahman*. Ale když naproti tomu důkladně zkoumáme svět, nikdy tímto způsobem nespatriíme, že je svět brahman.

Michael James

originál článku je dostupný na webové stránce Michaela Jamese:

<http://happinessofbeing.blogspot.com/2018/03/if-we-investigate-ego-closely-enough-we.html>

český překlad byl zveřejněn na www.rudolfskarnitzl.cz

Michael James

Jistý přítel, který nyní pročítá knihu *Ramana Mahářiši: Korunní klenot advaity* od Johna Grimese, mi přes WhatsApp aplikaci poslal dvě zprávy:

Jsem nadšený. Prvně jsem četl, či spíše prvně pochopil rozdíl mezi iluzorní podstatou světa a jedince. Je to na stranách 147 a 148. Spatřování lana jako hada a spatřování bílé ulity škeble jako žluté ulity, kvůli nepoznatelně zažloutlé sklenici (*v níž je ulita umístěná – pozn. překl.*). Úžasné vysvětlení, které mě dostalo.

Brahman, projevující se jako svět, viděný však jako jakýsi skutečný svět, je klam, podobně jako spatřování lana coby hada. Jedinec, ačkoli je pouze *brahman* a také se pociťuje jako „já“, tak kvůli egu (zažloutlé sklenici) bere chybně „já“ jako „mé“.

Takže zatímco obojí představuje iluzi, tak iluze jedince tkví v aspektu či podstatě Já (Self), třebaže zakouší či vnímá (osobní) já. Když je odstraněna nevědomost, bude poznáno, že je to *brahman*, které bylo celou dobu zakoušeno jako „já“, protože neexistují dvě já.

Následující text je úpravou odpovědi, kterou jsem mu napsal.

Předpokládám, že John Grimes měl pro použití těch dvou přirovnání dobré důvody, ale z toho, co jste napsal, nejsou jeho důvody zřejmé, takže nejsem schopný přesně porozumět, jaký s pomocí těchto dvou přirovnání dělá rozdíl. Pokud mohu soudit, tak by měly být použity obráceně.

Totíž, že ať jakkoli podrobně zkoumáme svět, nikdy tímto způsobem nemůže zjistit, že svět je *brahman*, stejně jako když se jakkoli pozorně budeme přes žlutou sklenici dívat na bílou ulitu, bude se nám stále zdát, že je žlutá. Naše ego je jako ta žlutá sklenice, protože dokud hledíme přes ego, vidíme pouze *náma rúpa* (jména a formy; jevy, které představují svět) a ne že je to *brahman*, které je jen čiré *sat-čit-ánanda* (bytí-vědomí-blaženost), nepotřísněné *náma rúpa*. Když však dostatečně pozorně zkoumáme ego, zjistíme, že to není ego, které se zdá existovat, ale jen *brahman*, stejně jako když se pozorně podíváme na iluzorního hada, tak uvidíme, že to není hada, který se zdál existovat, ale jen lano.

Svět (tedy úhrn všech jevů, ať už v přítomném, nebo nějakém jiném podobném stavu, když všechny jsou jen sny) je druhotnou iluzí, zatímco ego je primární iluzí, která této druhotné iluzí dává vznikat, protože ego samo je to, co si obou těchto iluzí všímá. Bez ega by žádný svět neexistoval, a dokud se zdá, že existuje ego, zdá se, že existuje nějaký či jiný svět. Ego se totiž zdá být jen s uchopením se nějakého těla jako „já“. A ať už jako „já“ uchopí jakékoli tělo, toto tělo existuje spolu s nějakým světem jako jeho součást. Proto je ego kořenem veškeré iluze.

Ego je určitou iluzí, která vyvstává bez jakéhokoli zprostředkujícího média, zatímco každá další iluze, jak například svět, se objevuje a je vnímána pouze přes zprostředkující médium ega. Vidění bílé ulity jakožto žluté, když se na ní hledí přes žlutou sklenici, je proto vhodným příkladem spatřováním *brahman* jako všech jevů, které utvářejí tento, nebo nějaký jiný, svět, když je *brahman* viděno přes zprostředkující ego. Kdežto spatřování lana jako hada je v mnoha ohledech dobrým přirovnáním pro vidění *brahman* jako vnímajícího ega, protože stejně jako je had jen přímým (nezprostředkovaným), ale chybným vnímáním lana, tak i ego je přímým (nezprostředkovaným), ale chybným vnímáním *brahman*, naší skutečné podstaty. Ovšem zatímco had je vnímám odděleným pozorovatelem, (a proto se zdá, že existuje jen před jeho zrakem), ego je vnímáno samo sebou, (a proto se jeví existovat jen v jeho vlastním pohledu).

Myslím si, že možný důvod, proč John Grimes tyto přirovnání použil, tkví v tom, že se dívá na iluzi z hlediska dávných advaitistických úvah, podle nichž je kořenem problému nevědomost (*avidjá*), protože nevědomost je tím, co zatemňuje naše uvědomění *brahman*. Ovšem podle Bhagavánovy hlubší analýzy jen ego představuje nevědomost, zatímco bez ega tu žádná nevědomost není, a proto je jen ego kořenem problému. Dávné advaitistické úvahy jsou správné potud, že pravou podstatou ega je nevědomost. Mnohými lidmi je však tato

úvaha nepochopena ve smyslu, že nevědomost je to, co egu dává vznik. Ve skutečnosti není nevědomost nic než ego samo o sobě, a proto ji bez odstranění ega nemůžeme nijak jinak odstranit, a navíc, jelikož ego je jen chybným uvědoměním si sebe sama, může být odstraněno pouze uvědoměním si sebe sama tak, jak skutečně jsme.

Proto, jak nás všechny Bhagaván učil, vše, co k odstranění ega (spolu s jeho nevědomostí) potřebujeme udělat, je pečlivě se na něj podívat, a tím spatřit, že je jen *brahman*. To je nejlépe ilustrováno příkladem lana, které se zdá být hadem, protože vše, co potřebujeme udělat k odstranění iluze, že je to had, je pečlivě se podívat, a tím upozorovat, že je to jen lano. Toto přirovnání v případě ega znázorňuje tři pravdy:

- 1) to, co se zdá být egem, je ve skutečnosti jen *brahman*,
- 2) že nemůžeme vidět *brahman* samo o sobě tak dlouho, dokud jej vidíme jako ego,
- 3) (a co je nejdůležitější) že můžeme vidět *brahman* jaké je (tj. jako čiré a nekonečné sebe-uvědomění, kterým ve skutečnosti jsme) pouze zkoumáním ega.

Ačkoli je tato analogie lana, které se zdá být hadem, často používána k vysvětlení faktu, že co se zdá být světem, je ve skutečnosti jen *brahman*, také z ní vyplývá, že nemůžeme vidět *brahman* jaké je, dokud jej vidíme jako svět (jak to Bhagaván vysvětluje ve třetím odstavci *Kdo jsem já?*). Toto přirovnání je pro svět použitelné jen v tomto rozsahu, protože pokud se jej snažíme dále rozšířit, zdá se nám to naznačovat, že bychom zkoumáním světa dokázali vnímat *brahman* jaké je, což evidentně není tento případ. Po této stránce je mnohem vhodnější tradiční příklad s viděním bílé ulity jako žluté, protože se na ni dívá člověk stížený žloutenkou (nebo, ve variantě používané Johnem Grimesem, protože ji vidíme přes žlutou sklenici). Je to náš nedostatek jasného zření, a to kvůli vyvstání nás samých jako ega, co způsobuje, že vidíme *brahman* jako svět, stejně jako nedostatek jasného zření kvůli žloutence (či mezilehlé žluté sklenici) je příčinou, že vidíme bílou ulitu jako žlutou. Takže abychom viděli *brahman* jaké je, potřebujeme odstranit ego, stejně jako k vidění bílé ulity se musíme zbavit naší žloutenky (či mezilehlé žluté sklenice).

Z toho, co píšete, se zdá, že John Grimes poukazuje na jeden z nejdůležitějších rozdílů mezi egem a světem, a sice že ego si je vědomo samo sebe jakožto „já“ (jinými slovy – je si vědomé sebe sama), když Já je podstata *brahman*. Ego je sebe-vědomé, protože je popletenou směsicí čistého vědomí (čit), které je *brahman*, a přívlastků (*upádhis*), počínaje tělem, když všechny tyto přívlastky jsou ne-vědomé (*džada*). Proto se ego nazývá *čit-džada-granthi* – uzel (*granthi*), vzniklý svázáním *čit* s *džada*. Tím se jeví, jako by bylo jediné (*jeví se jako pocit „já jsem či existuji jako osoba – pozn. překl.*).

Z těchto dvou prvků, z *čit* a z *džada*, které zahrnují ego, je skutečné jen vědomí (*čit*), protože je stálé a neměnné, zatímco k němu přidružený prvek *džada* se skládá jen z přídavků, které jsou pomíjivé a mají sklon ke změně. Proto se podstata a skutečnost ega neskládá z nějakých jeho přechodných přídavků, ale pouze z jeho stálého sebe-uvědomění. Takže když ego patřičně dychtivě zkoumá samo sebe, uzří, že je jen čiré a nekonečné sebe-uvědomění, a proto již dále nebude klamně spoutáno přídavky a nebude se považovat za omezené sebevědomí, nazývané ego.

Jelikož je čiré sebe-uvědomění (*pradžňánam*) *brahman*, jak je stvrzeno v *mahávákja* (velkém výroku): „*pradžňánam brahman*“ (*Aijtaréja Upanišad*, 3.3), skutečná podstata *brahman* bude odhalena, pouze když ego zkoumá sebe samo (svojí vlastní sebezpozorností), a tím se rozplyne zpět do svého původního stavu – do čirého sebe-uvědomění.

Po napsání této odpovědi mi můj přítel zaslal fotokopie tří stránek knihy, na níž se odkazoval, a po jejich přečtení jsem pochopil, co chtěl John Grimes objasnit použitím oněch dvou analogií. V případě lana, podobajícího se na hada, je existence hada zcela skrytá, když se lano jeví být hadem, stejně jako je zcela skrytá podstata *brahman*, když se zdá být světem. Zatímco ve druhém případě bílé ulity, viděné přes žlutou sklenici, to co je žlutou sklenicí zakryto, není existence ulity jako takové, ale jen jeden z jejích aspektů, a sice její bělost, stejně tak jako objevením se ega není zakryta celá podstata *brahman*, ale jen jistý aspekt jeho podstaty, protože ego si je vědomo samo sebe jako „já“, když Já je podstatou *brahman*. Ovšem současně si také sebe uvědomuje jako omezenou formu, jako tělo, které je v rozporu s bezforemnou, a proto nekonečnou formou *brahman*.

Sebe-uvědomění je skutečnou podstatou *brahman* a stejné sebe-uvědomění září dokonce i v egu, ale nikoli ve světě. Jediná citnost, v níž na světě září (projevuje se) sebe-uvědomění, je ta v pohledu ega, které si je vědomo sebe sama jakožto osoby. Všichni další lidé a cítící bytosti světa se zdají být stejně vědomí sebe sama, ale předpokládané sebe-vedomí jiných lidí není egem zakoušeno přímo, ale je egem pouze odvozeno z jejich chování, což pro naše současné uvažování dostatečné. Vždyť i všichni další lidé a cítící bytosti, vidění egem ve snu, se zdají být sebe-vedomé, ale když se ego ze snu probudí, zjistí, že všichni tito lidé a jejich sebe-uvědomění byli jen jeho vlastní mentální projekcí. Takže pokud je náš současný stav jen sen, jak tvrdí Bhagaván, pak všichni další lidé, které na tomto světě vidíme, a jejich zdánlivé sebe-uvědomění, je stejně tak jen naší vlastní mentální projekcí.

Pro naše účely můžeme říci, že svět, jako takový, si není ničeho vědom, ani sám sebe, ani ničeho dalšího. Zatímco ego si je vědomo jak samo sebe, tak i dalších věcí. Vědomí o jiných věcech není podstatou *brahman*, protože v čirém pohledu *brahman* jen ono samo existuje, takže tu pro něj není nic jiného, čeho by si bylo vědomo. *Brahman* si je proto vědomo samo sebe jen jako Já, a proto Bhagaván často říkal, že září jako Já jsem Já. Kdežto ego si je sebe vědomo jako „já jsem tělo.“

Takže sebe-uvědomění *brahman* je ve světě skryto, zatímco v egu skryto není, je však zatemněné. Místo aby zářilo jako čiré sebe-uvědomění (vědomí samo sebe a ničeho jiného), tak září jako s přídatky smíchané sebevědomí „já jsem toto“, což způsobuje uvědomování si jiných věcí, než samo sebe. Jinak řečeno – ego je sebe-uvědomění, znečištěné vědomím jiných věcí (když všechny se zdají existovat jen v jeho pohledu, stejně jako vše, co je vnímáno ve snu, se zdá existovat jen pře zraky snícího), zatímco *brahman* je sebe-uvědomění, neznečištěné ani tím sebemenším povědomím o čemkoli jiném.

Aby si bylo ego vědomo sebe sama jako brahman, což je to, čím vždy skutečně je, vše, co musí ego udělat, je stáhnout svoji pozornost od všeho ostatního a intenzivně ji zaostřit na sebe sama. Neboli – zdáme se být toto ego tak dlouho, dokud jsme si vědomi čehokoli jiného než sami sebe (jiného než naše čiré sebe-uvědomění, což je to, co ve skutečnosti jsme). Když jsme natolik dychtivě sebe-pozorní, že si už nejsme vědomi ničeho jiného, spatříme, že jsme jen čiré sebe-vědomí, a proto se ego, kterým se zdáme být, navždy rozplyne v nekonečném světle čirého sebe-uvědomění, které to, čemu říkáme *brahman*.

Díváme-li se vně, abychom pozorovali něco jiného, než sebe, zdáme se být toto ego. Ale když se stočíme (*pozorností – pozn. překl*) do nitra, abychom pozorovali jen sami sebe, uzříme, že nejsme nic jiného než čiré a nekonečné sebe-uvědomění. Proto Bhagaván často říkal, že pozornost obrácená vně je ego či mysl a že když je ego či mysl stočená dovnitř, zůstává jako *átma svarúpa* – skutečná podstata nás samotných.

Ve slovech, které Dévarádža Mudaliar zapsal v angličtině, třebaže Bhagaván ve skutečnosti mluvil jen tamilsky (a proto to, nač Mudaliar odkazuje jako na Já (Self), je to, co Bhagaván nejspíše nazval *átma svarúpa*, nebo možná jen *svarúpa*, což označuje naši skutečnou podstatu), čteme: „Mysl, nasměřovaná ven, má za následky myšlenky a objekty. Mysl stočená dovnitř se stává samotným Já.“ A jinde: „Mysl stočená do nitra je Já, směřující ven se stává egem a celým světem.“ (*Day by Day with Bhagavan*, vydání 2002, str. 37 a 106)